

УДК 330.3

Сумець О.М.

доктор економічних наук, професор
кафедри менеджменту і адміністрування
Національного фармацевтичного університету

Лисенко Ю.С.

магістрант факультету фармацевтичних технологій і менеджменту
Національного фармацевтичного університету

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

EVALUATION OF ECONOMIC SECURITY OF PHARMACEUTICAL ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено питанням забезпечення економічної безпеки фармацевтичних підприємств. Указано на актуальність захисту економічних інтересів підприємств фармацевтичної галузі. Розглянуто чисельний перелік складників системи економічної безпеки сучасного виробничого підприємства. Виділено значущі складники економічної безпеки для фармацевтичних підприємств: фінансовий, техніко-технологічний і кадрово-інтелектуальний. Визначення стану економічної безпеки фармацевтичного підприємства запропоновано виконувати з використанням індикаторів оцінки рівня фінансового, техніко-технологічного і інтелектуально-кадрового складників. Для кінцевої оцінки рівня економічної безпеки рекомендовано використовувати узагальнюючий показник. Виконано практичний розрахунок рівня економічної безпеки реального фармацевтичного підприємства.

Ключові слова: фармацевтичне підприємство, економічна безпека, складники економічної безпеки, індикатор, узагальнюючий показник, оцінка.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена вопросам обеспечения экономической безопасности фармацевтических предприятий. Указано на актуальность защиты экономических интересов предприятий фармацевтической отрасли. Рассмотрен численный состав составляющих системы экономической безопасности современного производственного предприятия. Выделены наиболее значимые составляющие экономической безопасности для фармацевтических предприятий: финансовая, технико-технологическая и кадрово-интеллектуальная. Определение состояния экономической безопасности фармацевтического предприятия предложено выполнять с использованием индикаторов оценки уровня финансовой, технико-технологической и интеллектуально-кадровой составляющих. Для окончательной оценки уровня экономической безопасности рекомендовано использовать обобщенный показатель. Выполнен практический расчет уровня экономической безопасности реального фармацевтического предприятия.

Ключевые слова: фармацевтическое предприятие, экономическая безопасность, составляющие экономической безопасности, индикатор, обобщенный показатель, оценка.

ANNOTATION

The article deals with issue how to ensure economic security of domestic pharmaceutical companies. The authors point to the necessity of protecting economic interests of enterprises in the pharmaceutical industry. Economic security is part of the company's overall strategy. Therefore, one of the main tasks for pharmaceutical companies is to develop measures to ensure its high level.

The numerical composition of economic security system of a modern manufacturing enterprise is considered. Major components of economic security system for pharmaceutical companies are outlined. These include financial, technical and technological, personnel and intellectual components. It is proposed to evaluate the state of economic safety of pharmaceutical enterprise with

regard to the indicators for assessing the level of financial, technical and technological, intellectual and personnel components. It is recommended to use a generalized indicator for final evaluation of economic security. It takes into account the assessment of financial, technical and technological, personnel and intellectual components of an economic security of pharmaceutical enterprise.

The proposed algorithm as well as methodology for assessing the level of economic security of an enterprise could be used for its operational assessment of economic entities affiliated to various branches. The practical value is proved due to the calculations based on actual data derived from the activities of pharmaceutical company.

The obtained results could be applied to managerial decisions concerning improvement of the economic safety of an enterprise, increase in efficiency of its divisions, and amendments to the development strategy.

This course of action will help maintain a high level of economic security for pharmaceutical companies, effective protection of economic interests, and a strong competitive position in the national market.

Key words: pharmaceutical enterprise, economic security, components of economic security, a generalized indicator, assessment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нині підприємства фармацевтичної галузі знаходяться у стані гострої конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Завдання збереження стійкої конкурентної позиції є першочерговим для фармацевтичних підприємств. Його вирішення неможливе без забезпечення належного стану їхньої економічної безпеки (ЕБ). Проте це потребує постійного моніторингу й оцінки рівня ЕБ. Для здійснення останньої фахівці підприємств повинні застосовувати нескладні і водночас ефективні методики. З огляду на це, розроблення алгоритму і відповідної методики оперативної оцінки рівня економічної безпеки є нагальним завданням для фармацевтичних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. На основі дослідження чисельної кількості публікацій, присвячених аналізу дефініції «економічна безпека» [1–10], можна констатувати, що ЕБ являє собою багатогранну категорію, тому пошук шляхів удосконалення системи управління економічною безпекою фармацевтичних підприємств потребує перш за все створення відпо-

відної методичної бази оцінки її рівня. Нині цьому питанню присвячено чисельну кількість наукових публікацій. Найбільш відомими є роботи В.М. Базилевича [2], Л.О. Кошембара [4], М.В. Куркіна [5], І.І. Нагорної [6], О.О. Ромахова і Р.В. Водолазкіна [8], В.Ю. Халіної [9]. У них автори описують підходи і методики оцінки рівня ЕБ підприємств, які можуть використовуватися для практичних розрахунків. Однак до запропонованих підходів і методик залишилися деякі питання, що потребують дальшого дослідження й удосконалення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Нині існує чисельна кількість запропонованих дослідниками підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємств, фірм і компаній. Проте все ще не вирішене завдання створення практичної методики для виконання оперативної оцінки вказаного показника. І така методика повинна включати в себе невелику, але достатню кількість оціночних показників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виконання оцінки рівня економічної безпеки реально функціонуючого фармацевтичного підприємства – лідера національного фармацевтичного ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Заходи щодо вдосконалення системи економічної безпеки фармацевтичних підприємств повинні розроблятися за результатами оцінки стану економічної безпеки останніх. Для цього відповідним фахівцям підприємств потрібно мати у своєму арсеналі ефективну методику оцінки рівня економічної безпеки, яка, з одного боку, повинна в себе включати певний перелік інформативних показників, а з іншого боку, таких показників повинна бути невелика кількість, але водночас достатня для виконання коректної оцінки.

Дослідження чисельної кількості літератури – наукових статей, монографій, навчальних посібників і підручників – дало можливість установити, що економічна безпека включає у себе фінансовий, інтелектуальний, кадровий, техніко-технологічний, політико-правовий, екологічний, інформаційний, силовий, ретроспективний, інноваційний складники [1; 3; 7; 9].

На нашу думку, для кількісного визначення кожного складника слід вибирати ті показники, які найбільшою мірою відповідають детальній його характеристиці й які дадуть змогу комплексно оцінити ЕБ підприємства. Це завдання можна вирішити, якщо використати методичний підхід, заснований на узагальненні наявних підходів до оцінки економічної безпеки виробничих підприємств [9]. На нашу думку, зазначену оцінку можна проводити за певним переліком показників, що є найбільш інформативними. Отже, з виділених вище десяти домінуючих складників економічної безпеки сучасного фармацевтичного підприємства

можна прийняти для оперативної оцінки рівня ЕБ підприємства лише три, а саме фінансовий, техніко-технологічний та інтелектуально-кадровий. Як найбільш інформативні показники, що дадуть змогу оцінити на належному рівні вибрані складники ЕБ фармацевтичного підприємства, можна прийняти:

1) коефіцієнти, що використовують для оцінки фінансового складника діяльності підприємства: автономії, фінансування, покриття, оборотності дебіторської заборгованості, оборотності кредиторської заборгованості й рентабельність діяльності;

2) коефіцієнти, що використовують для оцінки техніко-технологічного складника: зносу обладнання, інтенсивного використання обладнання і фондіввіддачі;

3) коефіцієнти, що використовують для оцінки інтелектуально-кадрового складника: плинності кадрів, раціоналізаторської активності, співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників, а також продуктивність і фондоозброєність праці.

Для подальшого використання вибраних показників зведемо їх у так звані характеристичні матриці (табл. 1–3), де наведемо символічне позначення показників, алгоритм їх розрахунку й опишемо економічну сутність. Проте слід відзначити, що зробити ґрунтовні оцінку й аналіз ЕБ за вибраними показниками буде фактично неможливо, бо вони відображають різні боки функціонування підприємства. За результатом розрахунку цих показників можна тільки діагностувати ефективність чи результативність окремих напрямів діяльності підприємства, тому й оцінка економічної безпеки останнього буде доволі узагальненою.

Для уникнення вказаних труднощів потрібно виконати операцію зведення вибраних оціночних показників до порівняльного вигляду. Тобто ці показники повинні бути пронормовані. Для цього можна використати або метод таксономії [11], або застосувати більш спрощену процедуру: для оцінки вибраних складників ЕБ обчислити темпи зміни показників [9, с. 179], що наведені в табл. 1–3.

На думку В.Ю. Халіної, «наведені показники комплексно характеризують вплив чинників на рівень економічної безпеки підприємства» [9, с. 179]. Дослідниця вважає, що «необхідно провести їх виокремлення у розрізі характеру та напряму впливу на рівень економічної безпеки підприємства. При цьому показники, які прямують до збільшення, знаходяться у чисельнику формули визначення рівня певного складника економічної безпеки, а ті, що прямують до зменшення, – у знаменнику» [9, с. 179]. З огляду на вказане, наведемо формули для визначення індикаторів рівня обраних складників ЕБ підприємства:

– фінансового:

$$K_{\text{фин}} = \frac{T_{\text{нокр}} \cdot T_{\text{одз}} \cdot T_{\text{окз}} \cdot T_p \cdot T_{\text{авт}}}{T_{\text{фин}}}, \quad (1)$$

Таблиця 1

Показники оцінки рівня фінансового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
$K_{авт}$ – коефіцієнт автономії	Відношення суми власних коштів до загальної суми фінансування (загальний підсумок балансу)	Характеризує наявну можливість фармацевтичного підприємства виконати свої зовнішні зобов'язання за рахунок використання власних коштів
$K_{фин}$ – коефіцієнт фінансування	Відношення суми залучених коштів до власного капіталу	Відображає, скільки одиниць залучених коштів припадає на кожну одиницю власного капіталу
$K_{покp}$ – коефіцієнт покриття	Відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини дебіторської заборгованості	Характеризує здатність фармацевтичного підприємства швидко розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями
$K_{одз}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини дебіторської заборгованості	Відображає швидкість обороту дебіторської заборгованості підприємства за період, який аналізується
$K_{окз}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної величини кредиторської заборгованості	Відображає швидкість обороту кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується
K_p – коефіцієнт рентабельності	Відношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції	Відображає прибуток підприємства з кожної гривні, витраченої на реалізацію продукції

Таблиця 2

Показники оцінки рівня технікотехнологічного складника економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
$k_{авт}$ – коефіцієнт виробничої потужності	Відношення річного фонду робочого часу до трудомісткості виробництва	Відображає максимально можливий випуск продукції за певний час у встановленій номенклатурі й асортименті за повного завантаження обладнання
$K_{фин}$ – коефіцієнт зносу	Відношення суми зносу основних засобів до балансової вартості основних засобів	Характеризує частку вартості основних засобів, яку списано на витрати виробництва у попередніх періодах
$K_{покp}$ – фондovіддача	Відношення обсягу виробництва у вартісному вираженні до середньорічної вартості основних фондів підприємства	Відображає обсяг виготовленої продукції у гривнях, яка припадає на одиницю вартості основних фондів
$K_{одз}$ – коефіцієнт інтенсивного використання обладнання	Відношення обсягу виготовленої продукції за певний період до виробничої потужності обладнання	Відображає рівень використання виробничої потужності підприємства

Таблиця 3

Показники оцінки рівня інтелектуальнокадрового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
$K_{пл}$ – коефіцієнт плинності	Відношення кількості звільнених працівників за власним бажанням та за порушення трудової дисципліни до середньооблікової чисельності працюючих	Відображає рух кадрів на підприємстві, який зумовлений незадоволеністю працівників елементами виробничої ситуації або діями керівників
K_p – коефіцієнт продуктивності праці	Відношення обсягу виробленої продукції до кількості праці, витраченої на її виробництво	Характеризує здатність робітників виробляти за одиницю робочого часу визначений обсяг продукції
$K_{Фоз}$ – фондоозброєність праці	Відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності робітників	Характеризує рівень оснащеності працівників основними виробничими засобами
$K_{квал}$ – коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників	Відношення висококваліфікованих працівників до загальної кількості працюючих	Характеризує рівень забезпеченості підприємства висококваліфікованими кадрами

де $K_{\text{фін}}$ – індикатор рівня фінансового складника ЕБ підприємства;

$T_{\text{покp}}$ – темп зміни коефіцієнта покриття;

$T_{\text{одз}}$ – темп зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості;

$T_{\text{окз}}$ – темп зміни коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості;

T_p – темп зміни коефіцієнта рентабельності діяльності;

$T_{\text{авт}}$ – темп зміни коефіцієнта автономії;

$T_{\text{фін}}$ – темп зміни коефіцієнта фінансування;

– техніко-технологічного:

$$K_{\text{мм}} = \frac{T_{\text{вп}} \cdot T_{\text{фв}} \cdot T_{\text{інт}}}{T_{\text{зн}}}, \quad (2)$$

де $K_{\text{мм}}$ – індикатор рівня техніко-технологічного складника ЕБ підприємства;

$T_{\text{вп}}$ – темп зміни коефіцієнта виробничої потужності;

$T_{\text{фв}}$ – темп зміни фондovіддачі;

$T_{\text{інт}}$ – темп зміни коефіцієнта інтенсивного використання обладнання;

$T_{\text{зн}}$ – темп зміни коефіцієнта зносу технологічного обладнання (враховується основне технологічне обладнання);

– інтелектуально-кадрового:

$$K_{\text{ік}} = \frac{T_n \cdot T_{\text{фоз}} \cdot T_{\text{квал}}}{T_{\text{пл}}}, \quad (3)$$

де $K_{\text{ік}}$ – індикатор рівня інтелектуально-кадрового складника ЕБ підприємства;

T_n – темп зміни продуктивності праці;

$T_{\text{фоз}}$ – темп зміни фондоозброєності праці;

$T_{\text{квал}}$ – темп зміни коефіцієнта співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників;

$T_{\text{пл}}$ – темп зміни коефіцієнта плинності кадрів.

Для оцінки рівня ЕБ фармацевтичного підприємства за вказаними складниками нами прийнято, що значення вказаних індикаторів ($K_{\text{фін}}$, $K_{\text{мм}}$, $K_{\text{ік}}$) рівня складників економічної безпеки (фінансового, техніко-технологічного і інтелектуально-кадрового) буде рівне 1,0. Іншими словами, ми формулюємо для процесу виконання оцінки такі обмеження:

1) якщо $K_{\text{фін}} \geq 1,0$, $K_{\text{мм}} \geq 1,0$, $K_{\text{ік}} \geq 1,0$, то за цієї умови рівень економічних складників фармацевтичного підприємства буде вважатися прийнятним;

2) якщо $K_{\text{фін}} < 1,0$, $K_{\text{мм}} < 1,0$, $K_{\text{ік}} < 1,0$, то рівень економічних складників фармацевтичного підприємства буде вважатися не прийнятним.

І, насамкінець, однозначність та адекватність оцінки ЕБ фармацевтичного підприємства з використанням описаного підходу буде встановлюватися шляхом розрахунку узагальнюючого показника рівня економічної безпеки (Z):

$$Z = \sqrt[n]{K_{\text{ф}} \cdot K_{\text{мм}} \cdot K_{\text{ік}}}, \quad (4)$$

де n – число складників економічної безпеки підприємства.

З використанням формули (4) кінцевий висновок буде формулюватися виходячи з такого: якщо $Z \geq 1,0$, то рівень ЕБ фармацевтичного підприємства

можна вважати задовільним, а якщо $Z < 1,0$, то рівень ЕБ буде вважатися низьким. За такої ситуації керівництву необхідно буде повертатися до оцінки кожного складника ЕБ і визначити, який із них не відповідає нормативному значенню, встановлювати причину такої невідповідності й оперативно шукати вузькі місця низької захищеності підприємства та відпрацьовувати відповідні управлінські рішення щодо поіпшення стану економічної безпеки.

Практична реалізація запропонованого підходу оцінки рівня ЕБ фармацевтичного підприємства може здійснюватися за алгоритмом, що буде складатися з 10 етапів (рис. 1).

Для підтвердження практичності застосування запропонованого підходу оцінки ЕБ фармацевтичного підприємства нами виконано розрахунок рівня економічної безпеки ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я».

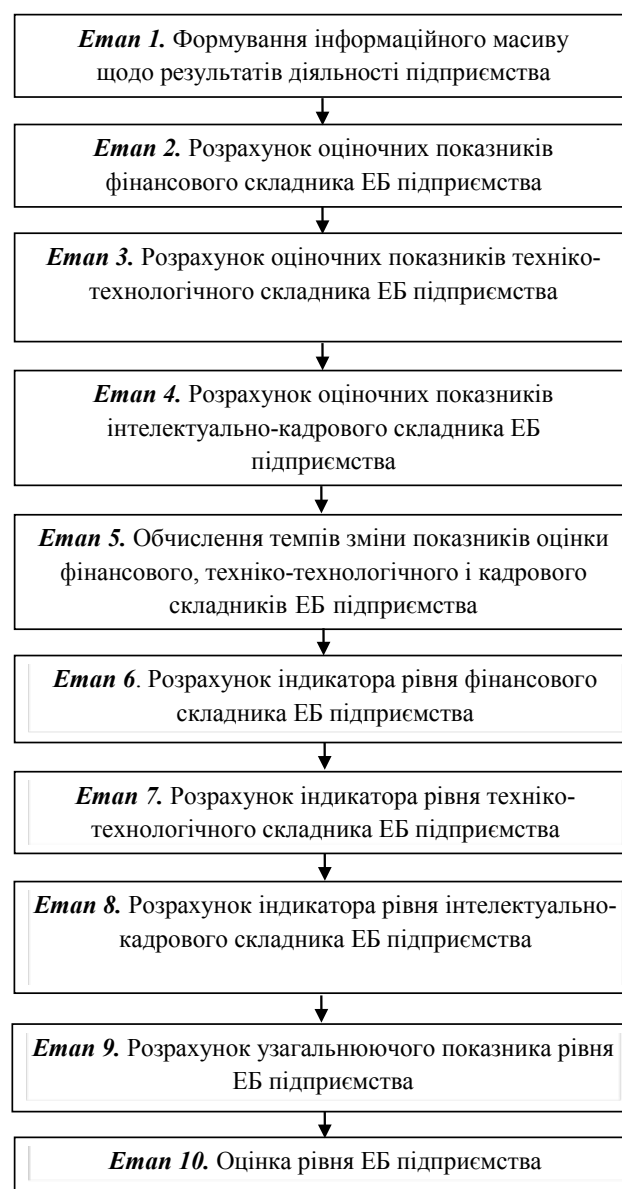

Рис. 1. Алгоритм оцінки ЕБ фармацевтичного підприємства

Джерело: розроблено авторами

Відповідно до першого етапу алгоритму (рис. 1), користуючись фінансовими документами досліджуваного підприємства – Балансом і звітом про фінансові результати, нами сформовано відповідний інформаційний масив щодо результатів його діяльності.

Далі, згідно з другим етапом, виконано розрахунок показників фінансового складника ЕБ підприємства, а результати розрахунку розміщені в табл. 4.

За третім етапом виконано розрахунок показників техніко-технологічного складника ЕБ підприємства. Результати розрахунку розміщено в табл. 5.

Відповідно до четвертого етапу, виконано розрахунок оціночних показників інтелекту-

ально-кадрового складника ЕБ підприємства, а результат обчислення зведено в табл. 6.

Згідно з п'ятим етапом, виконано обчислення темпів зміни показників оцінки фінансового, техніко-технологічного і кадрового складників економічної безпеки досліджуваного підприємства, а результат їх розрахунку подано в табл. 7–9.

Відповідно до шостого, сьомого і восьмого етапів алгоритму (рис. 1), виконано розрахунок для 2017 р.:

– індикатора рівня фінансового складника ЕБ підприємства за формулою (1):

$$K_{\text{фин}} = \frac{1,00 \cdot 1,43 \cdot 0,70 \cdot 1,29 \cdot 0,91}{1,17} = 1,004;$$

Таблиця 4

Результати обчислення показників оцінки рівня фінансового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками		
	2015	2016	2017
Коефіцієнт автономії ($K_{\text{авт}}$)	0,55	0,45	0,45
Коефіцієнт фінансування ($K_{\text{фин}}$)	0,27	0,72	0,84
Коефіцієнт покриття ($K_{\text{покр}}$)	2,03	2,99	4,29
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{\text{одз}}$)	1,76	3,25	2,28
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($K_{\text{окз}}$)	3,61	3,56	4,66
Коефіцієнт рентабельності (K_p)	0,31	0,34	0,31

Таблиця 5

Результати обчислення показників оцінки рівня техніко-технологічного складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками		
	2015	2016	2017
Коефіцієнт виробничої потужності ($k_{\text{авт}}$)	0,923	0,931	0,940
Коефіцієнт зносу ($K_{\text{фин}}$)	0,450	0,475	0,520
Фондовіддача ($K_{\text{покр}}$)	2,23	2,34	2,65
Коефіцієнт інтенсивного використання обладнання ($K_{\text{одз}}$)	0,900	0,920	0,935

Таблиця 6

Результати обчислення показників оцінки рівня інтелектуально-кадрового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками		
	2015	2016	2017
Коефіцієнт плинності ($K_{\text{пл}}$)	0,050	0,046	0,034
Коефіцієнт продуктивності праці (K_n)	1,34	1,42	1,56
Фондоозброєність праці ($K_{\text{фоз}}$)	317,00	322,00	367,00
Коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників ($K_{\text{квал}}$)	0,61	0,67	0,69

Таблиця 7

Результати обчислення темпів зміни показників оцінки рівня фінансового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками	
	2016	2017
Темп зміни коефіцієнта автономії ($T_{\text{авт}}$)	0,82	1,00
Темп зміни коефіцієнта фінансування ($T_{\text{фин}}$)	2,67	1,17
Темп зміни коефіцієнта покриття ($T_{\text{покр}}$)	1,47	1,43
Темп зміни коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості ($T_{\text{одз}}$)	1,85	0,70
Темп зміни коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості ($T_{\text{окз}}$)	1,24	1,29
Темп зміни коефіцієнта рентабельності (T_p)	0,99	0,91

Таблиця 8

Результати обчислення темпів зміни показників оцінки рівня техніко-технологічного складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками	
	2016	2017
Коефіцієнт виробничої потужності (T_{en})	1,01	1,01
Коефіцієнт зносу (T_z)	1,06	1,09
Фондовіддача (T_ϕ)	1,05	1,13
Коефіцієнт інтенсивного використання устаткування ($T_{инт}$)	1,02	1,02

Таблиця 9

Результати обчислення темпів зміни показників оцінки рівня інтелектуально-кадрового складника економічної безпеки підприємства

Показник	Значення показників за роками	
	2016	2017
Коефіцієнт плинності ($T_{пл}$)	0,92	0,74
Коефіцієнт продуктивності праці (T_n)	1,06	1,10
Фондоозброєність праці ($T_{фоз}$)	1,02	1,14
Коефіцієнт співвідношення висококваліфікованих та кваліфікованих працівників ($T_{квал}$)	1,10	1,03

– індикатора рівня техніко-технологічного складника ЕБ підприємства за формулою (2):

$$K_{mm} = \frac{1,01 \cdot 1,13 \cdot 1,02}{1,09} = 1,068;$$

– індикатора рівня інтелектуально-кадрового складника ЕБ підприємства за формулою (3):

$$K_{ик} = \frac{1,10 \cdot 1,14 \cdot 1,03}{0,74} = 1,745.$$

Отриманий результат прокоментуємо у такий спосіб: оскільки виконується умова $K_{фин} > 1,0$, $K_{mm} > 1,0$, $K_{ик} > 1,0$, то рівень вибраних складників ЕБ досліджуваного підприємства був у 2017 р. прийнятним, тобто задовільним. Серед указаних складників найбільшою захищеністю підприємства в економічному аспекті був третій. Іншими словами, підприємство мало на вказаний період часу достатньо висококваліфікований склад працівників, який забезпечував не тільки економічну ефективність господарської діяльності підприємства, а й її високу результативність.

Згідно з дев'ятим етапом запропонованого алгоритму, виконано розрахунок узагальнюючого показника рівня ЕБ підприємства за формулою (4):

$$Z = \sqrt[3]{1,004 \cdot 1,068 \cdot 1,745} = 1,232.$$

Відповідно до етапу 10, сформульовано кінцевий висновок про рівень ЕБ досліджуваного підприємства: оскільки показник $Z > 1,0$, то рівень економічної безпеки слід уважати задовільним.

Отриманий результат відповідає дійсності й підтверджений фахівцями підприємства, тому запропонований для використання алгоритм оцінки рівня ЕБ підприємств є адекватним і практично доцільним.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Наведений у статті алгоритм і використана методика оцінки рівня економічної безпеки підприємства

є реальними і можуть застосовуватися для оперативної оцінки рівня економічної безпеки підприємств різної галузевої належності, зокрема фармацевтичних. Це підтверджено практичним розрахунком із використанням фактичних даних господарювання реального фармацевтичного підприємства, яке сьогодні є одним із лідерів національного фармацевтичного ринку. Отримані ж результати можуть бути використані для відпрацювання управлінських рішень щодо поліпшення стану економічної безпеки підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Артеменко Л.П., Пінчук К.П. Ефективна система економічної безпеки підприємства в умовах нестабільності. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 5(10). С. 115–121. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/21.pdf
- Базилевич В.М. Оцінка рівня економічної безпеки підприємств АПК. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2014. Вип. 717. С. 109–114.
- Вахлакова В.В. Формування забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. Т. 1. С. 11–17.
- Кошембар Л.О. Рейтингова оцінка економічної безпеки підприємств різних видів економічної діяльності. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 120–126.
- Куркін М.В., Понікаров В.Д., Назаренко Д.В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств. Харків : ІНЖЕК, 2010. 300 с.
- Нагорна І.І. Оцінка стійкої економічної безпеки промислового підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 19. С. 243–255.
- Новик І.В. Управління системою економічної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2018. Вип. 3(08). С. 65–70. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/3_08_uk/15.pdf
- Ромахова О.О., Водолазкін Р.В. Дослідження параметрів ефективності системи економічної безпеки. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 2(18). С. 226–230. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>

9. Халіна В.Ю. Методичний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Економічна безпека і підприємництво*. 2014. Вип. 1(53). С. 173–181.
10. Шамаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією з суб'єктами зовнішнього середовища : монографія. Київ : НІМБ, 2009. 357 с.
11. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа. Москва : Статистика, 1980. 151 с.

REFERENCES:

1. Artemenko, L.P., Pinchuk, K.P. (2018). "An effective system of economic security of an enterprise in conditions of instability", *Elektronnyy naukovyy jurnal «Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk»* [Online], no. 5(10), pp. 115–121, available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/21.pdf.
2. Bazydevych, V.M. (2014). "Assessment of the level of economic security of agricultural enterprises", *Naukovyy visnyk Chervivetskogo universytetu*, no. 717, pp. 109–114.
3. Vakhlakova, V.V. (2016). "Formation of economic security of the enterprise", *Visnyk Khmelnytskogo natsionalnogo universytetu*, no. 3, Tom 1, pp. 11–17.
4. Kochembar, L.O. (2014). "Rating rating of economic security of enterprises of various types of economic activity", *Ekonomichnyy forum*, no. 2, pp. 120–126.
5. Kurkin, M.V., Ponikarov, V.D., Nazarenko, D.V. (2010). *Kontrol ta zakhyst ekonomichnoyi bezpeky diyalnosti pidpryemstv* [Control and protection of economic safety of enterprises], Kharkiv, Ukraine.
6. Nagorna, I.I. (2008). "Estimation of sustainable economic safety of an industrial enterprise", *Ekonomichnyy prostir*, no. 19, pp. 243–255.
7. Novyk, I.V. (2018). "Management of the system of economic security of the enterprise", *Elektronnyy naukovyy jurnal «Pryazovskyy ekonomichnyy visnyk»* [Online], no. 3(08), pp. 65–70, available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/3_08_uk/15.pdf.
8. Romakhova, O.O., Vodolazkin, P.V. (2015). "Investigation of the parameters of the efficiency of the system of economic security", *Naukovyy zhurnal «Ekonomika: pealiyi chasu»*, [Online], no. 2(18), pp. 226–230, available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>
9. Khalina, V.Yu. (2014). "Methodological approach to assessing the level of economic security of the enterprise", *Ekonomichna bezpeka i pidpryemnytstvo*, no. 1(53), pp. 173–181.
10. Chamaeva, L.G. (2009). *Zabezpechenya ekonomichnoyi bezpeky pidpryemstva na osnovi upravlinya strategichnoyu vzayemodiyu z subektamy zovnichnogo seredovyscha* [Ensuring economic security of the enterprise on the basis of strategic interaction with the subjects of the environment], NIMB, Kyiv, Ukraine.
11. Plyuta, V. (1980). *Sravnitelnyy analiz v tkonomicheskikh isledovaniyakh: Metody taksonomiyi i faktornogo analiza* [Comparative analysis in economic research: Taxonomy and factor analysis methods], Statistika, Moscow, Russia.